КАЗКИ
з „ТИСЯЧА
І ОДНОЇ
НОЧІ"

ВИБРАНІ КАЗКИ З ТИСЯЧА Й ОДНОЇ НОЧІ

ЧАСТИНА ПЕРША

ДЛЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОЛОДІ
ЗЛАДИВ
ОР. ЧОРНОГІРСЬКИЙ

АВҐСБУРҐ 1947

Виходить додатками до "ПЛАСТУНА" — "SCOUT"
Authorized by Eucom Hq Affairs Division 7 th May 1947 APO 757.
Authorisation AG. 383. 7. GEC-AGO.

ЗОШИТ ПЕРШИЙ

П. ч. 271./48/Ко./Х./Р.

Відділ Культури й Освіти при ЦПУЕ рекомендує, як дитячу літературу, вибрані казки із збірника »Тисяча й одна ніч«, що виходять в українському перекладі.

Керманич Відділу Культури й Освіти
Др. Л. Білецький — в. р.

Авґсбурґ, дня 21. 1. 1948.

Мистецьке оформлення
Василь Залуцький

Постійні передплатники "Пластуна" дістають цей зшиток безплатно, як премію. Всі інші можуть замовити його через посередництво своєї Пластової Команди. Весь дохід з розпродажі призначений виключно на пластові потреби.

Накладом Видавництва літератури для молоді
"ДОВБУШ"

Як повстали казки з „Тисяча й одної ночі"

Давно колись жив могутній князь, що володів великою частиною Індії та сусідував також з Китаєм.

Його сини розділилися по смерті батька так, як це він установив заповітом своєї останньої волі.

Старшого звали Шегербаном, а молодшого Шасеманом. Піддані дуже любили обох їх, а коли вони перейняли владу, то незнані поети з народу прославляли їх у піснях.

Шегербан дістав від народу назву "добрий", а Шасемана називали "милий".

Шасеман жив у Самарканді, себто в головному місті татар. Це місто було віддалене від осідку брата на багато, дуже багато днів подорожі. Обидва брати зараз по коронуванні одружилися з прегарними князівнами. Кожна з них дістала в подарунок по чарівному замкові. Добре озброєна варта стерегла замки. У садах замків були чудові водограї, на галузках дерев у парках коли-

салися папуґи, сади потопали в чудових пахощах. Тут було так багато пташиного співу, що той, хто тут проходжувався, був слухачем безмежного концерту.

Обидва брати не бачилися багато літ.

Старший Шегербан, по літах довгої розлуки, засумував за своїм братом, якого дуже любив. Отож він послав до його столиці посольство, яке запросило цього брата на гостину. Шасеман дуже зрадів, зустрівшися з посланцями свого брата, бо він також хотів побачити його. Зараз звелів усе підготувати до подорожі. Багато наметів навантажили на верблюдів. Осли та мули несли на собі їхні клунки. Слугам наказали взяти з собою найліпший свій одяг і зброю. Найкращих вояків узяли для охорони князя. Дорога йшла через пустелі, в яких було багато розбійників. Керування державою під час відсутности князя перебрав великий везір*).

Прощаючись, Шасеман передав своїй дружині ключі від усіх кімнат. Одначе під карою смерти заборонив їй входити до малої кімнати у вежі, яка відчинялася золотим ключем. Потім сів на коня і поїхав. Не минуло ще й дня в дорозі, як князь згадав, що він забув щось дуже важливе, і тому швиденько вернувся. З жахом він помітив, що вежова кімната відчинена, і княгиня находиться в ній. Тоді він спалахнув страшним гнівом і крикнув:

— Умреш так, як я тобі загрозив своїм королівським словом!

Він витягнув свого гострого меча і заколов без милосердя перелякану княгиню.

Потім прибув він до свого брата, прибитий великим горем. Його зустріли щирою радістю, але брат дивувався, що Шасеман дуже блідий. Помітив також і його тугу, що відбивалася в нього на обличчі. Але він гадав, що причиною Шасеманової туги була розлука його з дружиною.

*) Великий везір — це по нашому голова ради міністрів. Везір — міністер.

У столиці Шегербана щодня відбувались урочисті святкування. Ціле місто вночі було святково освітлене, а будинки прегарно прикрашені на честь княжого гостя. Нарід радісно зустрічав його на вулицях. Шасеман щедро обдаровував бідних, і багато сердець були йому вдячні. Його смуток однак ріс день-у-день, і ніщо не могло його розвеселити. І вирішив брат показати йому свою державу. Він також віддав своїй дружині ключі від своїх покоїв. Заборонив їй так, як і його брат, входити до його таємної кімнати. Поріг тієї кімнати не сміла ніколи переступати нога жінки під карою смерти, бо від цього залежали добробут і щастя держави. Але й дружина князя Шегербана стала жертвою своєї цікавости; вона також увійшла до забороненої кімнати, де її так само застав князь і покарав смертю.

Аж тепер признався Шасеман своєму братові, чому саме він смутний. Шегербан запалав тоді страшенним гнівом до всіх жінок і постановив собі, що буде особливо гостро їх карати.

Молодший брат від'їхав тепер з гірким болем в серці, а Шегербаном оволоділа чортівська думка. Він оголосив по цілій своїй державі, що братиме собі щодня гарну панну, яка наступного дня повинна вмерти.

Страшний жах опанував серця всіх людей, але жорстокий і впертий цар був невблаганний. Ні прохання батьків та рідних, які кидалися йому до ніг та уклінно прохали його за своїх дорогих — ніщо не могло зм'ягчити його серця.

Бог і його великий Пророк одначе вислухали розпучливі прохання народу і післали одну панну, що зм'ягчила серце жорстокого короля та змінила його гнів на ласку. Панною цією була Шахразада. Вона була і гарна й мудра, прочитала багато книг та знала майже всі мови. Одного разу запропонувала вона своєму батькові, що віддасться за короля. Великий везір був дуже здивований її бажанням.

— Ти збожеволіла, хочеш нас усіх зробити нещасними?—питався налякано її.—Чи ти можеш припускати, що король помилує тебе?

Шахразада заспокоювала свого батька, але він відвернувся від неї з плачем.

— Мене Бог вибрав, — казала Шахразада, — щоб повернути короля знову на дорогу добра.

Засмучений батько кінець-кінцем погодився і повів Шахразаду, своє кохане дитя, до жорстокого пана володаря. Султан був захоплений красою дівчини, проте й її засудив на смерть.

Відважна дівчина взяла з собою також свою рідну сестру Дінарсаду. Вона сказала королеві, що хоче прожити останні години свого життя в розмові з коханою сестричкою.

— Матимете мабуть багато тих розмов,-говорив дівчині затверділий чоловік і дав їй свою згоду. Зараз після їх приходу він присів поруч обох сестер, а Шахразада почала розказувати чудову казку. Султан не чув уже давно жадного оповідання. Тому що казка була щодалі цікавіша та напруженіша, він скупчив на ній майже всю свою увагу. Так пробігала година по годині, але він того цілком не помічав. Жвава оповідачка розказувала так, що кінець казки все далі й далі відкладала.

Володар мусів відійти, щоб полагодити свої державні справи. Він залишив обох дівчат, вимагаючи, щоб вони продовжували розказувати казки наступного ранку.

Про страту він забув, і кат повернувся того дня додому, крутячи здивовано головою. На другий день султан почув кінець казки, але Шахразада була така спритна, що почала нову ще кращу казку. Султан не знав, коли саме він перестане її слухати. Так ішли дні за днями. Із днів виросли тижні, місяці, навіть роки, а султан за цей час так закохався в оповідачці, що вирішив взяти собі цю чесну панну, яка своєю мудрістю так змінила його серце, що він з відразою згадував свої жорстокі вчинки.

Тисячу і одну ніч розважала Шахразада султана своїми оповіданнями. Тоді поцілував він Шахразаду і вирішив одружитися з нею. Нове ще численніше посольство виїхало в дорогу до Самарканду, шоб запросити султанового брата на весілля. Ні одна зустріч не була така радісна, як ця — в домі короля Шегербана. Увесь нарід радів з нового весілля султана, а спритність нової королеви була прославлена широко й далеко. Найщасливіший батько Шахразади одержав почесну тоґу, виткану золотом і висипану діямантами. Молодший князь був також цим весіллям пробуджений із своєї наболілої туги і одружився з молодшою сестрою мудрої Шахразади. Так одного дня в одній палаті відсвятковано подвійне весілля. Після цього Дінарсада впала в обійми своїй дорогій сестрі та довго-довго плакала. Так людству були повернені дві великі людини, засліплені лихою клятвою. Старі та молоді, багаті й бідні взяли участь у цьому великому святі. В замку султана Шегербана великі залі були святково прикрашені для великої кількости гостей. Потоками лилися тут дорогоцінні вина, а на стіл подавали найсмачніші страви, особливі закуски з заморських

країв. Кухарі змагалися у своєму вмінні та надавали стравам особливих присмаків і запахів. На стіл принесли величезного печеного кабана. Шкура кабана була вироблена з марципанів. В середині кабана були готові ковбаски. Іноді при столі з'являвся також султан і так приязно ставився до всіх, що його гості майже не пізнавали його. Так цілком заслужив він собі додаткову назву "добрий". Він не забув ні про бідних, ні про хворих. Шасеман подбав, щоб для них були приготовані особливі харчі. В замковому подвір'ї пекли в казанах волів, хто хотів, міг собі відкраяти, що собі бажав. За кілька кроків від цього шумів водограй, але в ньому текла не вода, а найліпше вино, яке кликало кожного, хто проходив повз водограй. Це було справжнє святкування радости й веселости, що його уряджали королівські брати; було це неначе чудове життя в казковій країні Шларафії. Це свято, що погодило обох братів з народом, жило потім протягом довгих століть в устах народу.

Свята тривали цілий тиждень. Королі з'являлися щодня з своїми дружинами між народом у найбільшому блиску, в найгарніших дорогоцінностях. Шахразада мала одяг з голубого шовку, прикрашеного чудовими вишивками з золотої пряжі. На голубому тлі цієї сукні були вишиті всі квіти, які тільки росли в султановому квітнику. Корони цих квітів були вироблені зі шляхетних каменів.

Дінарсада була одягнена в подібну суконку з червоного шовку, а на ній золотими та срібними нитками були вишиті всі пташки, що бувають у султановому саді. Їхні очі та кігті були з дорогого каміння: рубінів і смараґдів. Щасливі молоді королеви з'являлися серед народу, а їхні щедрі руки обдаровували бідних та хворих. Бажали, щоб нарід був після днів терпінь знову щасливим.

Обидва королі панували над своїми народами довго в мирі та ніколи не могли нарікати на непослух або цікавість своїх жінок. Король Шегербан звелів записати всі казки, що йому їх розповідала Шахразада протягом тисяча і однієї ночі. Було їх сорок великих томів, вони були потім уложені до королівської скарбниці. Султан звелів оправити їх у золото, щоб цим підкреслити, що вони містять у собі лише золоті поучення та золоті правди. Протягом часу, який нищить усе, багато томів цих чудових казок загинуло, і лише деякі з них доховалися до наших часів.

Алядін і чародійна лямпа

В той час, коли Баґдад був ще найбагатшим і найкращим містом Сходу, жила там бідна вдова з своїм сином. Хлопця звали Алядін. Був він гарний, але ледачий. Працювати він не любив, але зате мав нахил до найдурніших вибриків. Коли вийшло йому п'ятнадцять років, він не схотів бути тягарем для своєї неньки, а вирішив власною працею заробляти собі шматок хліба. Алядін попрощався з своєю ненькою і, діставши від неї благословення, вирушив у дорогу. Алядін мав намір вступити до якогось пана на службу.

У той саме час прибув до Баґдаду один чужинець з Африки, якого тут, з огляду на його незвичайний вигляд і дивний одяг, назвали "африканським чародійником". Таємниче вчення йому показало, що поблизу Баґдаду є печера, що в ній горить чародійна лямпа. Він хотів заволодіти цим, надмірної ціни, скарбом. Тому що до цієї печери ніхто ще не дістався, то чародійник шукав у Баґдаді якусь необізнану в тому людину, яка принесла б йому ту лямпу.

Алядін зустрів того чужинця. Чародійник допитливо поглянув на хлопця і сказав:

— Як хочеш мені послужити, то йди зі мною! Будеш багатим і щасливим.

Алядін довго не роздумував і відповів:

— Пане, я згоден, бо думаю, що ви мене не обдурите.

— Ти в цьому переконаєшся, — сказав ласкаво чародійник.

Він зайшов з Алядіном до крамниці з одінням, і хлопець міг вибрати собі тут все, що йому подобалося. Чудово одягнувшись у цій крамниці, він потім проводжав нового пана, згідно з його бажанням, на прогулянку за місто. По довшій дорозі дісталися вони до вузької долини, що від неї підносилися високі гори. Тут чарівник зупинився і сказав Алядінові:

— Назбирай тут купку сухого хмизу та запали його!

Коли полум'я ватри весело залопотіло, то чужинець висипав щось до вогню, муркотів при тому незрозумілі слова і зробив потім кілька кругів палицею. В повітрі мигнув насамперед сліпучий блиск, між скелями почувся страшний гуркіт грому, земля почала трястися, здувалась, а потім з'явилася в землі велика щілина. Аж тепер зрозумів на превелике здивування Алядін, що він став на службу до чародійника, а тому хотів чимшвидше утекти. Чародійник затримав його і дав йому кілька таких поличників, що той упав на землю.

— Дурнуватий хлопче! — вигукнув він. — Чи ти не обіцяв служити мені та у всьому мене слухатися? Підніми негайно цей великий плескуватий камінь, який прикриває щілину в землі, що відкрилась перед нами.

Хоча це був величезний камінь, але Алядін уже не відважувався сперечатися, бо тепер дуже настрашився свого пана. Він зараз вхопив за залізне коліща, що було прикріплене до нього, і підніс камінь так легко, ніби це був маленький камінчик. В отворі видно було напівзруйновані сходи, що вели у глибину землі.

— Зійди вниз! — наказав йому чародійник. — Унизу побачиш перед собою три великі склепіння, наповнені скарбами всіх родів. Але ти ні до чого не доторкайся, а пройди дверима, що їх знайдеш на кінці третього склепіння. Зайдеш ними до саду. В кінці саду побачиш мармурові колони, а між ними знайдеш лямпу. Цю лямпу приниси мені. Коли ж візьмеш її в руки,—погаси в ній світло і вилий з неї олію. Щоб тобі не сталося нічого злого, то надінь на середній палець правої руки цей золотий перстінь. Він охоронить тебе від всякої небезпеки.

Алядінові впав тепер із серця увесь страх. Як тільки зійшов він у глибину по сходах і ввійшов до першого склепіння, то йому здавалося, що попав у рай. Не затримуючись, пройшов він це склепіння, наповнене скарбами, потім друге й третє, і дістався до чудової загороди де стояла горюча лямпа. Без вагання взяв її в руки, погасив її світло. Вилив з неї олію і сховав лямпу в глибоку кишеню. Вертаючись не витерпів і хотів зірвати собі один чудовий плід. Але, коли доторкнувся до нього, то побачив, що він скляний. Проте овочі йому надзвичайно подобались, і він наповнив собі ними та іншими предметами кишені, скільки влізло йому.

Чародійник нетерпляче чекав, поки вернеться його помічник. Він нахилився над сходами та палаючими очима дивився в глибину, в якій нарешті з'явився Алядін.

— Лямпа, Алядіне, де лямпа? — гукнув чародійник.

— Не поспішайте так дуже, пане! — відповів йому спокійно юнак. — Я радив би вам, щоб ви швидше зійшли до мене та поглянули тут на цю красу!

— Годі тобі базікати! Давай швитше лямпу! — роздратоване крикнув чарівник і простяг до нього руку.

Алядін сам не знав, як то прийшло йому на думку помститися на своєму нанові за тих кілька поличників, що він дістав від нього.

— Лямпа? — спитав півголосом сам себе, переглядаючи всі свої кишені. — Ах, так — лямпа! Вона на споді під овочами, що я їх нарвав собі в цій казковій загороді, так що тепер і не знаю, чи скоро зможу вийняти її з кишені!

Чарівник по цих словах розпалився. Він мав намір, одержавши лямпу, залишити Алядіна, щоб він блукав у норах підземелля так довго, аж поки помре з голоду. Так хотів він позбутися єдиного свідка. Тепер побачив, що його плян не вдався!

— Почекай ти, вуличнику! — крикнув на нього. — Це дістанеться тобі дуже дорого! — Розлючений схопив він великий камінь і загородив ним вихід з підземелля. Потім відійшов з багатьма проклонами з Баґдаду, сів на великий корабель та й поїхав з неполагодженою справою назад до Африки.

Алядін блудив тепер у розпуці серед мертвої краси підземелля, з якого не міг найти виходу. Блукав один, два, три дні. Потім підніс руку та щиро став просити Аллаха, щоб він визволив його. Коли підносив руки до неба, то мимоволі покрутив перстенем на правій руці, що його надів йому чарівник, — і сталося чудо. Нагло осліпило його очі яскраве світло, а перед ним з'явився демон, який промовив:

— Я раб перстеня, що його маєш на правій руці. Зроблю тобі все, що мені накажеш!

Переляканий юнак застогнав:

— О, духу, виведи мене з цього страшного місця! Одведи мене назад до Баґдаду, додому до моєї мами!

Не встиг він доказати останнього слова, як уже був дома.

— Мамо! Мила добра мамо! Дай мені їсти, бо помру з голоду!

Злякана мати подала йому на стіл все, що тільки мала: шматок черствого хліба та кухоль води. Але хліб здавався Алядінові смачнішим від марципанів. Підкріпившись. він розповів про свої пригоди.

Мати тільки тоді повірила йому, як він показав їй дороге каміння та чудесну лямпу.

— Чи не продати нам ці дорогоцінні речі? — запитав він матері. — Може за них дістанемо стільки, що нам вистачить на кілька днів на їжу.

Мати усміхнулась і сказала:

— Хто ж дав би нам щось за такі скляні забавки? Одна тільки лямпа має якусь цінність. Почекай я вичищу її попелом. щоб блищала.

Тільки почала вона чистити її, як тут перед їхними очима з' явився крилатий велетень, який промовив громовим голосом:

— Я раб лямпи, я слухаю завжди того, хто її держить в руці. Чого ти бажаєш?

Старенька з переляку зомліла, і лямпа випала з її рук. Але Алядін, що з демонами мав уже більше практики, не стратив притомности. Він узяв лямпу в руки і сказав:

— Милий духу, я дуже голодний, принеси мені їсти.

Демон зараз же після цих слів зник і скоро повернувся з величезним дорогоцінним підносом, на якому були наповнені срібні миски та інший посуд найдобірні-

шими стравами та напоями. Мовчки поставив він це все на стіл і зник.

— Яке щастя! — скрикнув Алядін. — Ми вже відкрили таємницю лямпи. Мамо, мамо! Тепер у нас не буде біди!

Так воно й було з цього часу. Як тільки Алядін погладить лямпу, то з'являється перед ним дух і приносить йому все, чого він від нього зажадає. Найліпшим при цьому було те, що демон завжди приносив новий прегарний посуд і ніколи не забирав його назад.

Так жив Алядін п'ять років у радощах і щасті, свого добробуту вже не розтрачував, на непотрібні дурниці, але намагався здобути якнайбільше знання. Одного разу проходив він повз султанові палати і в одному з вікон побачив прегарну князівну Фатіму. Його серце загорілось до неї великим коханням. Прийшов він додому і каже своїй неньці:

— Фатіма, найкраща донька султана, мусить бути моєю дружиною!

Старенька мати подумала, що її син стратив розум. Але як вона не намагалася з'ясувати своєму синові неможливість його намірів, ніщо не могло переконати Алядіна. Він уперто просив свою неньку, щоб вона пішла до султана прохати руки його дочки Фатіми.

— Вдягни найкраще своє убрання і як дарунок занеси йому ці плоди, що я їх вирвав у зачарованому саді. Вони не скляні, як ти помилково думаєш. Тепер, коли я трохи порозумнішав, я знаю, що це дорогоцінне каміння та що таких дорогоцінностей не має ні один султан.

Добра мати кінець-кінцем згодилась виконати синове бажання. Взяла вона найцінніший посуд, поклала туди плоди та інші дорогоцінності, старанно прикрила їх чудовим рушником і пішла до султанової палати. Коли ж

її після довгого очікування привели до султана, то вона впала перед ним на землю і встала тільки тоді, як він привітливо звернувся до неї:

— Скажи мені, добра жінко, що привело тебе до мене?

Тоді розповіла вона йому про велике кохання свого сина та про те, що вона прийшла прохати руки його доньки Фатіми для нього. Султан і його достойники не могли здержати усмішки, але, коли мати Алядіна подала султанові дорогоцінну миску, всі були вражені, і султан з подивом гукнув:

— Яка гарна! Яка дорогоцінна! Яким багатим повинен бути її син, коли він може дарувати такі дорогоцінні речі! Іди додому, — сказав їй, — і скажи свойому синові, що я згоден віддати за нього свою доньку, але запам'ятай собі добре: попереду пришли мені сорок таких мисок, як це, наповнених золотом і такими самими дорогоцінними камінням, як ти мені сьогодні подарувала. Також приведи мені двадцять найкращих чорних і двадцять білих рабів.

Це бажання султана звучало в ухах Алядіна, як найкраща музика. Опівночі він узяв чародійну лямпу, відійшов з нею на широку площу перед королівською палатою. Тут він потер лямпу та наказав демонові виконати все, що йому султан переказав мамою.

— Ще щось! — додав. — На цьому місці збудуй мені таку велику та гарну палату, якої ніколи не було на землі!

Коли він висловив це своє бажання, то на площі почувся удар грому. Перед очима Алядіна виросла із землі така будівля, якої ще ні один смертний не бачив навіть у сні. З середини палати лунали солодкі тони музики, а — коли Алядін ввійшов у першу залю, то його очі осліпив незвичайний блиск. Велика юрба слуг пос-

пішала йому назустріч і чекала на його накази. Були тут також і сорок рабів з найціннішими дарами.

Коли настав ранок, уже цілий Баґдад, знав що сталося вночі. До нової налати спішили з усіх усюд тисячі - тисяч людей і дивувалися з цього Алядінового замка. Також султан покинув того дня свою постіль раніше, ніж звичайно, і з вікна своєї спальні теж дивувався з пишної будови, яка протягом ночі виросла перед його замком. Його здивовання ще збільшилося тоді, як його повідомлено, що пан того чародійного замка хоче зложити йому свій уклін. Султан зразу ж, разом з своєю прегарною донькою та дворянами, увійшов до тронної залі, щоб достойно прийняти шановного гостя, який наближався в супроводі блискучого почоту. Алядін негайно зайшов з матер'ю до палати і наказав рабам, щоб вони склали перед султанським престолом принесені дари.

Султан впізнав тепер Алядінову неньку, яка вчора прохала руки його доньки. Він по-приятельському обняв Алядіна, як майбутнього зятя, а чарівна Фатіма не мала найменших суперечень, тому що Алядін їй дуже сподобався. Ще того самого дня відбулися урочисті заручини щасливих молодят.

У той час, як в Баґдаді відбувалися ці події, в далекій Африці сидів у себе дома відомий чародійник і ніяк не міг забути про того малого Алядіна, а головно про чародійну лямпу. Одного дня він післав свого демона, щоб той довідався та доніс йому, що сталося з лямпою і Алядіном. Коли ж демон повернувся і сповістив його, що Алядін став султановим зятем і живе з гарною своєю дружиною Фатімою у власній палаті, в якій знаходиться також і чародійна лямпа, то тепер злий чародійник вирішив негайно від'їхати до Баґдаду, щоб заволодіти чародійною лямпою.

Одного ранку виїхав Алядін з султаном на лови, і тоді перед його палатою з'явився злий африканський чародійник, перебраний за купця лямпами. Він ніс повний кіш нових лямп і вигукував:

— Лямпи, лямпи, лямпи! Хто виміняє стару лямпу на нову?

Люди вважали його за блазня і торгували з ним різним дрантям. Княжна Фатіма дивилася на нього з вікна палати і сміялася. Раптом, гнана невидимою силою, сказала одній із своїх рабинь:

— У спальні мого чоловіка є стара заіржавлена лямпа. Принеси її, і ми віддамо її бідному блазневі, що так любить старі лямпи.

Алядін до цього часу не сказав своїй дружині, яку величезну ціну має для них ця стара заіржавлена лямпа. Коли чарівник побачив цей дорогоцінний предмет у руці рабині, він брутально вирвав з рук лямпу. Сміх слуг скоро перемінився в найбільший жах і переляк. Переодягнений купець зараз же почав терти лямпу і кликнув:

— Наказую тобі, щоб ти переніс цю палату з усім, що в ній, з усіма мешканцями до моєї садиби в Африці.

Раптом несамовитий вихор підхопив палату Алядіна, підніс її в гору, і вона зникла без сліду, наче крізь землю провалилась.

Незабаром вернулися з ловів султан з Алядіном. Коли вони побачили, яке страшне нещастя спіткало їх, то серця їх наповнились гірким смутком. Султан так сильно розгнівався на Алядіна, що наказав вкинути негайно свого зятя до найглибшої в'язниці.

— Якщо не вернеться протягом трьох днів моя донька і палата, — я страчу тебе!

Алядін зрозумів тепер, що цей жорстокий жарт зіграв з ним африканський чародійник. Що ж міг він те-

пер зробити проти нього з своєї глибокої в'язниці? Алядін підняв тоді догори руки і прохав Аллаха допомогти йому в цьому великому нещасті. Як тоді, так і тепер несвідомо покрутив він перстенем на середньому пальці правої руки, і перед ним став той самий демон і запитав його, що він повинен зробити.

— Віднеси мене негайно туди, де тепер перебуває моя дружина! — сказав Алядін. Не встиг сказати він останнього слова, як уже опинився в кімнатах своєї палати. Його кохана Фатіма бігла йому назустріч, щиренько обняла його з сльозами в очах.

— О, мій добрий Алядіне, яка я щаслива, що ти знову біля мене! — скрикнула вона. —Але я дуже побоюся за твоє життя, бо за хвилину з'явиться злий чародійник, щоб зі мною пообідати. Як тільки побачить тебе тут, то він може тебе вбити.

— Не бійся за мене! — заспокоював її Алядін. — Візьми цю пляшечку, вона наповнена найсильнішою в світі отрутою, але вона така смачна, як найдорожче вино. Вилий цю отруту до склянки чародійника та долий її вином. Удавай потім, що ти згодна сповнити його бажання стати його дружиною. Потім випий і собі з ним з умовою, щоб він випорожнив склянку одним хильцем. Я тим часом сховаюся за заслоною.

Як тільки Алядін зник за заслоною, а Фатіма наповнила склянку вином, раптом увійшов і чародійник. Його першим запитанням було, чи Фатіма вже вирішила стати його дружиною. Він дуже зрадів, коли почув з її уст тихеньке "так". Без вагання виконав її бажання та одним духом випорожнив склянку аж до дна. І, як підтяте сокирою дерево, впав чарівник мертвим на землю. Не обмежена радість обох була збільшена ще тим, що Алядін найшов під чарівниковим одінням і свою чародійну

лямпу. І ранком наступного дня вже стояла палата на своєму місці в Баґдаді разом з усіма своїми мешканцями

Султан, утративши свою єдину доньку, дуже засумував, і ніхто не міг його розважити. Цілими днями сидів він коло вікна. Його погляд падав кожного ранку на порожнє місце. І от одного разу, султан прокинувшись уранці, виглянув у вікно і очам своїм не повірив.

— Чи мені сниться, чи я справді бачу? — запитав він сам себе і зразу ж потер очі, бо хотів переконатися, чи це дійсність, чи сон. За хвилину його обличчя засяяло радістю, бо Алядінова палата знову стояла на своєму старому місці. Він зараз же поспішив до замка, кинувся в обійми донці, а потім Алядінові. Він просив, щоб йому розказали все, і дуже радів, що минув уже час злих чар.

Відтоді жив Алядін з Фатімою в безмежному щасті. Не потребував він уже навіть чародійної лямпи, бо коли помер султан, одідичила Фатіма трон. Владою розділилася вона з Алядіном, і обоє панували мудро та справедливо, і їх любив та поважав увесь народ.

Малий каді

Оповідають, що за царювання Гаруна аль Рашіда жив у Баґдаді купець на ім'я Алі Кодяг. Був це заможний купець, який одначе був цілком самітним, бо немав ні рідні, ані близьких, і був задоволений своєю торгівлею. Якось снився йому протягом трьох ночей той самій сон: йому з'являвся у сні поважний купець і картав його, що він не подорожував ані разу до святих місць — до Мекки та Медіни, як це приписує свята книга Коран.

Але Кодяг був цим сном дуже занепокоєний. Як щирий мусульманин, він знав добре, що йому давно треба було виконати цю святу повинність і зробити цю подорож та помолитися в місті Пророка. Але досі він не міг цього зробити, бо мав крамницю і провадив її сам без помічників. Він вважав, що досить хвалити Творця та робити добрі діла.

*) Каді – це арабський суддя, як у нас за княжих часів тивун.

Та тепер його почала мучити совість і заволоділо ним передчуття, що його чекає якесь лихо, як що він не виконає того, до чого закликав його у сні купець. Алі віддав в аренду на довший час свою крамницю, продав домашнє знаряддя та частину ового краму, а з другою половиною рушив негайно в далеку дорогу, маючи намір розпродати цей крам у дорозі. Перед від'їздом наповнив ще тусячею дукатів більший горнець, поклав туди оливки і відніс його на переховання до свого приятеля.

— Милий приятелю й брате — сказав Алі, — ти знаєш, що я від'їду по кількох — днях з караваном у дорогу до Мекки. Надіюся ти будеш такий ласкавий і переховаєш мені посуд з оливками до мого повернення.

Купець відповів:

— Ось візьми ключик від моєї комори, віднеси собі сам до неї посуд і постав його там на відповідне місце. Запевняю тебе, що знайдеш його там не займаним.

Алі Кодяг зробив так, як говорив його приятель, попрощався, сів на верблюда, на якому був навантажений і крам, і вирушив з караваном з Баґдаду. Щасливо доїхав до Мекки та в першу чергу відвідав дуже славетний храм, щоб у ньому згідно з приписами, на гробі Пророка вознести свої молитви до Всемогутнього Аллаха. Потім поїхав із своїм крамом на базар. Окрім інших, до нього прийшли також два купці, яким подобалися ці гарні речі, що їх привіз торгівець з Баґдаду. Один з них сказав:

— Якщо цей купець буде спритним, то відвезе свій крам до Каіру. Там за нього дістане удвоє більше ніж тут.

Алі Кодяг не довго роздумував над цією мовою. Навантажив крам на свого верблюда тай поїхав до Каіру. Тут він справді продав свій крам ще дорожче, ніж сподівався, й був дуже задоволений добрим торгом. За вторговані гроші закупив тепер інший крам, пробув ще кілька день у Каїрі, відвідав на краю пустині відомі піраміди, а потім від'їхав з іншим караваном до Палєстини, бо мав да думці продати ще куплений крам у Дамаску. З огляду на те, що дорога вела також через Єрусалим, то Алі Кодяг використав цю нагоду і відвідав єрусалимський храм, що є для мусульманів найсвятішим після Мекки. Тут знову лишився на довший час. Особливо приваблювали його чудові околиці цього міста. Але не забув він і свою батьківщину. Його поворотний шлях вів через Алєпо, де він знову затримався на кілька днів. Звідси продовжував подорож через Євфрат і рушив шляхом на Мосуль, щоб решту дороги до Баґдаду приплисти кораблем по Тіґру. Так проминуло сім років від того часу, коли Алі Кодяг покинув свою батьківщину.

Його приятель-купець, якому він доручив для переховування свій посуд з оливками, вже про нього й забув. Проте, саме в той час, коли Алі був у дорозі до Баґдаду, він згадав про оливки. Його дружина сказала, що вона б із смаком з'їла трохи оливок, які саме на цю пору були рідкістю.

— Сім років тому Алі Кодяг, від'їзджаючи до Мекки, залишив мені посуд з оливками, — сказав купець своїй дружині. — Він хотів, вернутись забрати їх собі назад. Хто знає, де він зложив свою стомлену голову. Чув я, що він поїхав до Єгипту, мабуть там і помер. Отже можемо з'їсти його оливки без страху.

— Коханий чоловіче! — відповіла йому дружина. — Відженн від себе апетит на ті оливки! Знаєш, що нема нічого святішого понад довірене майно, хоч би його ціна була найменша. Не доторкайся до чужого маєтку! Яка велика ганьба була б для тебе і для всієї нашої родини, як би Алі повернувся, а ти не міг би йому вернути те, що він тобі довірив. Заявляю тобі, що в мене вже пройшов апетит на оливки.

Але чоловік сказав їй ка те:

— Мені цікаво, що з тими оливками сталося.

Замість того, щоб послухатися своєї дружини, вхопив він від комори ключ і скоро знайшов там посуд з оливками. Коли він одкрив горнець, то побачив, що всі оливки вже зогнили. Щоб переконатися в цьому, він потрусив горшком і тут почув він, що на його дні дзвенить щось неначе золото. Здивований чоловік не вірив своїм очам, коли в горшку знайшов багато золотих монет. Але він знову поклав у горщок золоті гроші і вернувся до своєї родини. Він нічого не сказав про золото, а тільки спокійно підтвердив, що оливки дійсно цілком знищилися.

Його дружина говорила:

— Ох, краще б згамував був свою цікавість! Відчуваю, що вона принесе нам нещастя!

Ці слова проте ніяк не вплинули на купця, бо в його серці загніздилася вже жадоба до золота. Наступної ночі він не міг заснути, а ранком знову ввійшов до комори. Недавно перед тим він закупив свіжі оливки. Цими саме оливками наповнив він тепер посуд, після того, як усі старі викинув, а разом з ними вибрав також і дукати. Свідомо поставив потім горнець на те саме місце, на якому він стояв раніше.

Десь так через місяць після цеї події повернувся Алі Кодяг знову до Баґдаду. Його перші кроки вели до дому приятеля. Цей по-дружньому обняв його та сердечними словами висловив свою радість з приводу його повернення. Але його серце мислило інакше. Алі попросив його видати йому посуд, що його здав він на переховання.

— Візьми собі сам ключі від комори! — сказав йому купець, і забери свій горнець сам! Він стоїть напевно ще на тому мівці, де ти його поставив.

Алі Кодяг пішов до комори. Він дуже перелякався, коли побачив, що всі його тисяча золотих перемінилися

на оливки! Перегрібав їх знову й знову, але не знайшов між ними ані однієї монети. Цього він не сподівався! Чи може той, що його вважав за свого найліпшого приятеля, зробив так ганебно та обдурив його? Дуже заклопотаний поспішив потім до купця.

— Милий брате, — сказав йому. — Я впізнав свій посуд, що в ньому дав тобі переховати оливки, але, окрім оливок, я поклав туди також тисячу дукатів, і вони чомусь зникли. Якщо ти потребував цих грошей і витратив їх, то я не серджуся на тебе. Я тільки прохаю тебе, скажи мені правду. Пізніше повернеш мені, коли матимеш гроші.

Купець, заздалегідь приготований на це відповів:

— Милий приятелю! Ти сам довірив мені для переховування посуд, до якого я ніколи не доторкався. Чи я не передав тобі сам ключа від комори? Чи ти не знайшов горшка на тому самому місці, замкненого тим самим замком? Якщо ти поклав туди гроші, то вони повинні там бути. Ти перед своїм від'їздом казав мені, що в горшку є лише оливки, і я в те вірив. Більше про цю справу не знаю. Зрештою — думай собі про це, що хочеш. Я й не доторкнувся до твого горшка!

Алі Кодяг вжив тоді всієї своєї красномовности, щоб приневолити купця признатися в своєму злочині,

— Я з кожним живу у згоді та в мирі, — говорив він несміло.

— Мені булоб прикро, якби я примушений був подати на тебе, найліпшого мого приятеля, скаргу. Подумай, мій брате, що ми, купці, мусимо дбати передусім за свою славу і честь! Не будь таким твердолобим, бо приневолиш мене шукати справедливости в суді!

— Алі, — відповів йому, заперечуючи, купець. — Адже ти сам признаєш, що довірив мені посуд з оливками, а тепер приходиш і вимагаєш від мене тисячу золотих

монет? Що я маю про це думати? Чи ти часом не здурів? Ти тепер міг би так само вимагати від мене діяманти, або перли! Іди краще додому, нехай не збираються перед крамницею люди!

Перед крамницею справді затрималося чимало людей, бо — Алі висловив останні слова дуже голосно, а купець таким самим тоном йому відповідав. Також зібралися тут сусіди, щоб довідатися про причину суперечки. Коли Алі Кодяг розповів їм про цю пригоду, купець з обуренням сказав тоді:

— Беру вас за свідків, люди добрі, що мене Алі Кодяг образив у моєму власному домі, — і я жадаю, щоб він відповів за цю образу перед судом!

— Ганьба лишиться на тобі, бо я викликаю тебе перед Божий закон! — відповів Алі. — Побачимо, чи будеш так нахабно повторювати те, що мені сказав також і перед каді!

— Гаразд, — сказав він, — це також і моє бажання. Побачимо потім, хто з нас обох каже правду.

Алі Кодяг оскаржив тепер свого приятеля-купця перед судом каді.

— Чи маєш свідків, що ти поклав у горщок тисячу талярів? — питався каді.

— Я не вважав за потрібне мати свідків, — відповів Алі, — бо я не сумнівався в чесності свого приятеля.

Купець одначе боронився таким самим способом, як це робив він уже перед Алі й сусідами та ще додав, що правдивість свого зізнання хоче підтвердити присягою. Але каді відкинув цю присягу та звільнив його. Алі Кодяг був такий зворушений, як певно ніколи в житті. Йому не так було шкода втрати значної суми грошей, як безкраю боляче було бачити безбожність і лицемірство колишнього свого приятеля. Він повідомив каді, що не згоден із його присудом і що свою справу він передасть на суд мудрого каліфа Гарун аль Рашіда. Каді прийняв цю заяву з цілковитим спокоєм, бо це саме твердила звичайно кожна сторона, яка програла.

У той час, коли купець, втішений своєю перемогою над Алі Кодягом, поспішав додому, щоб з насолодою ще раз перерахувати гроші, Кодяг писав справедливому каліфові листа. з яким наступного дня відійшов до мечету, біля якого після молитви мав пройти цей могучий володар Баґдаду. Не довго довелося чекати Алі. Він зустрівся з каліфом, і той призначив йому день і годину, коли відбуватиметься суд.

Увечері проходжувався по місту каліф із своїм великим везіром Дясаром, як звичайно, переодягнений. Коли вони йшли вулицею, то каліф почув в одному дворі галас. Підійшов ближче аж під двері дому й побачив дітей, шо бавилися в місячному світлі.

— Тепер будимо бавитися в каді, — викрикнув веселий голосочок.

Каліфа зацікавила ця забава. Він тут затримався і через дірку воріт придивлявся до дитячої забави. Він побачив тут кілька хлопців, з яких найстарший проголосив себе кадім.

— Я суддя, — говорив він, — а ви приведіть мені Алі Кодяга та його приятеля-купня, який нібито його обікрав.

Тоді, усміхнувшись, пригадав собі каліф прохання, що його одержав того дня. Було це для нього такою самою забавою, бо суперечка обох приятелів-купців розійшлася вже по цілому місту та збудила значне зацікавлення. Ніхто не забороняв хлопцеві перейняти ролю судді, що він її сам собі вибрав. Один хлопець грав ролю купця, а другий виступав, як Алі Кодяг.

Слово взяв малий суддя і з поважною міною запитав Алі Кодяга:

—Чого ти жадаєш від цього купця?

"Алі" глибоко вклонився та виголосив своє обвинувачення ясно й виразно, точку за точкою. Потім прохав ввічливо малого суддю, щоб він своєю силою допоміг йому дістати назад втрачені гроші. Малий суддя звернувся тепер до купця. Оскаржений подав ті самі доводи,

як це робив дійсний купець перед баґдатським каді, і наказав, що на доказ своїх тверджень може присягнути.

— Не так скоро, не так скоро! — говорив йому суддя. — Перш ніж присягати, я хотів би побачити посуд з оливками. Чи ти, Алі Кодяг, приніс із собою той горнець?

Той удавав, що ставть його паред суддею.

Тепер поглянь сюди! Пізнаєш, що це твій посуд? Гаразд? Погляньмо до середини! Чи є в ньому ще оливки?

Потім удавав, що одну їсть.

Справді знамениті. Чи це ті оливки, що сім років тому поклав ти в цей горщик? Приведіть мені кількох крамарів, що торгують оливками!

До нього підходять ще два хлопчики.

— Чи ви продавці оливок? — питався їх суддя — хлопець.

— Так! — була їхня відповідь.

Скажіть мені, як довго можуть зберігатися оливки, щоб їх можна було їсти, якщо посуд щільно накритий?

— Пане, — відповіли хлопці-торгівці, — коли ці оливки старано уложені, то найдовше протягом трьох років можна їх споживати, бо потім, звичайно, плісніють.

— Якщо дійсно так, — промовив малий суддя, покоштуйте ці оливки!

Обидва покуштували й сказали, що оливки чудові і свіжі.

— Ви помиляєтесь, — говорив суддя. — Цей Алі Кодяг твердить рішуче, що поклав оливки до цього посуду сім років тому.

— Пане, — відповіли знавці, — можемо вас запевнити, що це сьогорічні оливки, це підтвердить вам також кожний баґдадський торгівець оливками.

Оскаржений хотів ще щось сказати проти цих мотивів знавців, але суддя крикнув на нього:

— Замовчи! Ти злодій! Повісити його!

Так закінчили діти забаву. Плескали й бігли за оскарженим, неначе хотіли відвести його на шибеницю.

Каліф спостерігав цю забаву з надзвичайним зацікавленням і подивом. Дивувався з розуму й мудрости дитяти, яке розв'язало так правдиво ту справу. що її наступного дня мав розсудити сам каліф. Запитав каліф і свого везіра, що він про це думає, а той відповів:

Володарю віруючих, така надзвичайна спритність подиву гідна, та ще в такому юному віці!

— А чи знаєш ти, що завтра я маю вирішити цю справу, бо Кодяг написав мені прохання? — сказав каліф.

— Довідуюся це тільки з твоїх уст, пане, — звучала відповідь.

— Чи вважаєш ти, що я можу винести інакший присуд, ніж той, що ми його оце чули?

Коли маю говорити одверто, то тоді не можу вірити, щоб мій пан зробив інакше і виніс інший присуд відповів везір.

— Запам'ятай собі цей дім і приведи хлопця до мене, бо я хотів би при завтрашній розправі передати йому ролю судді. Приведи також каді, щоб повчився від дитяти, як треба справедливо судити. Нехай Алі Кодяг принесе з собою посуд з оливками та сам подбай, щоб на розправу з'явились також і два торгівці оливками!

Потім каліф продовжував свою прогулянку по Баґдаду, але, не зустрівши нічого цікавого. вернувся до своєї палати.

Другого дня Дясар увійшов у дім, де жив хлопець і просив батьків, щоб відпустили його до каліфа. Коли мати довідалась, що саме каліф кличе до себе сина, то її охопив жах; вона боялась, чи часом не зробив він якого лиха, але везір скоро заспокоїв її і обіцяв, що дитина незабаром повернеться до дому. Мати убрала сина в найкращий одяг, і через кілька хвилин малий "каді" був у каліфа. Помітивши, що хлопець трохи зворушений і збентежений, каліф звернувся до нього привітливо:

Мила дитино, це ти вчора вирішив спір Алі Кодяга з купцем, який украв у нього гроші? Я тебе бачив, чув тебе і дуже задоволений тобою!

Хлопець заспокоївся по цих словах і скромно відповів на його питання.

— Тепер добре вважай, милий хлопче! Нині побачиш правдивого Алі Кодяга та купця. Іди сюди та сядь біля мене!

З цими словами взяв веселий Гарун аль Рашід хлопця за руку та звелів йому сісти поруч себе.

Потім він наказав, щоб увійшли Алі та купець і почав розправу.

— Кождий з вас скаже своє! Цей хлопець старано вислухає вас і розсудить суперечку.

Коли купець хотів складати таку саму присягу, то малий каді сказав, що на це є ще досить часу, бо наперед треба поглянути оливки та посуд. Каліф наперед докладно переглянув оливки, а потім взяв одну і покуштував її. По цьому підступили до горшка й судові знавці — купці; по старанній перевірці вони підтвердили, що оливки добрі та що походять з сьогорічнього врожаю. Хлопець говорив їм що, Алі Кодяг твердить, що поклав оливки сім років тому. Після цього купці зробили свій висновок, і він був такий самий, як у тих дітей, що напередодні гралися у "каді". Хоч оскаржений з переляком бачив, що його провина цілком доведена, проте, він хотів ще боронитися. Малий каді одначе не зважувався засудити купця на смерть. Поглянувши на каліфа, він сказав:

— Учора я при забаві засудив купця на смерть, але сьогодні я не можу видати такого суворого присуду.

Каліф був цілком переконаний в нечесності купця, який стояв перед престолом блідий, трусиввся і ждав присуду. Каліф передав купця катові. Засуджений перед смертю признався, де сховав украдені гроші, тобто — тисячу дукатів.

Після цього справедливий і мудрий каліф порадив каді, щоб він, виконуючи свої обов'язки, брав приклад з дитини. Потім ніжно поцілував хлопця і обдарував його торбинкою дукатів і відіслав його назад до матері.

Ціна 3,50 н. м.

З незалежних від Видавництва причин ми змушені випускати цю книжку окремими зшитками. Тверда трикольорова обгортка, що служитиме обкладинкою для цілої книжки, буде додана до останнього зшитка.

Крім цього Видавництво має намір видати для молоді ряд оповідань і спогадів О. Чорногірського:

1. „НА ГУЦУЛЬЩИНІ“: Спогади про часи перед першою світовою війною. Описи краси природи та звичаїв і вірувань гуцулів. Перші українські організації на Гуцульщині. Січ. Початки Українського Пласту.

2. „ШЛЯХАМИ УКРАЇНСЬКИХ СІЧОВИХ СТРІЛЬЦІВ“: Один пластовий рій вступає в серпні 1914 р. в ряди Українських Січових Стрільців. Бої. Переживання. Цікаві пригоди.

3. „В КОРПУСІ КОНОВАЛЬЦЯ І В РЯДАХ УКРАЇНСЬКИХ АРМІЙ“: Відновлення Української Державности після російської революції 1917 р. Боротьба в рядах Українських Армій. Чотирикутник і трикутник смерти. Перший Зимовий Похід. Соловки. Втеча. Знов із зброєю в руках. Польські табори інтернованих. В'язниця. Партизанка на Гуцульщині.

4. „НА СКИТАЛЬЩИНІ В ЧСР“: Нова українська військова та політична еміґрація. Життя в таборах. Шкільництво. Студії в українських та чеських високих школах. Вчителювання на Карпатській Україні. Національне відродження Карпатської України. Шкільництво. Пласт. Автономія. Геройська боротьба Карпатської Січі. Проголошення самостійности Карпатської України і мадярська окупація.

5. „ПІД НІМЕЦЬКИМ ЧОБОТОМ“: Українські землі під гітлерівською окупацією. Спроби творення Української Збройної Сили. У.П.А.

6. „В ТАБОРАХ НІМЕЧЧИНИ“: Нова українська еміґрація. Життя в таборах. Відновлення Українського Пласту. Мандрівка світами.

ВИДАВНИЦТВО.